

1930

Nr. 1

638

EESTI

VALVE

Sõda parteitõusiklusele!

**„Onupoeg“ — on meie riiklise olemas-olu
vaenlane!**

Meie võmmistume, kui nii edasi läheb!

Aeg sõnadelt tegudele minna!

**Kultuurelu uuestisündi on vaja — ratsio-
naalset, süstemaatilist, elulist!**

Hind 15 senti

ESTI
KUNSTI-
KUNSTIKOOSI

Politiline, majandusline
ja kultuurpolitiline ajakiri

EESTI VALVE

ilmub kord nädalas, igal laupäeval.
Tallinnas ja Nõmmel müügil
juba reede õhtul, teistes
linnades laupäeval

NÕUDKE AJALEHEMÜÜJAITL

TRÜKIKODA E. ANTOV & KO.

Nõmmel, Vaigu tän. 3
Kõnetraat 42

Valmistatakse igasuguseid ühe- ja mitme-
värvilisi trükitöid maitsekalt ja
kiirelt. Hinnad odavad

EESTI VALVE

Politiiline, majandusline ja kultuurpolitiiline nädalaleht

Tellimise hind:		Ilmub kord nädalas, laupäeviti	Kuulutuste hind:	
1 kuu peale	Kr. —,60	Toimetus ja talitus:	1/1 lehekülg	Kr. 40,—
3 " "	1,80	NÕMME, VAIGU TÄN. 3	1/2 "	20,—
6 " "	3,50	Kõnetraat 42	1/4 "	10,—
Aasta " "	7,—	Toimetuse kõnetund kl. 6—7 õhtul	1/8 "	5,—
Üksiknumber 15 senti			Tekstis poole kallim	

Nr. 1

Tallinna, 1. mail 1930

I aastakäik

Teie toetate...

Mie praegust poliitilist olukorda ei saa teisiti nimetada, kui poliitiliste parteide diktatuuriks. Juba Vabariigi algupäevilt libesime otsekui teadmatult sellele teele, mis meid lõpuks praeguse äärmiselt raske majandusliku seisukorrani viinud. Meid on poliitiliste parteide sõgesikumäng ja valitsemise iha paisanud seisukorda, millist ilma liialdamata võib nimetada katastroofiliseks. Meie seisame kuristiku äärel. Vabariigi algupäevade entusiasmist oleme ahastamiseni jõudnud. Riigilaevalt, mida praegu juhtimas parteitõusiklus, võib aga iga silmapilk viimast appihüüdu — SOS oodata.

Kas pääsemist ei ole?

Ei ole, kui me poliitiliste parteide diktatuuri varjul õitsele puhkenud parteitõusiklust surmata ei suuda ja poliitilisele sõgesikumängule ning igasugusele lehmanaha-kauplemisele lõppu ei tee.

Meie lendame kuristikku, kui me viimseni välja ei juuri riigi kehast poliitilist vähjatõve, mille pookinud sinna erakonnameeste saagitsemise iha.

Need on pahed, mis meid hävitada ähvardavad ja mille vääramiseks „Eesti Valve“ armutult tegevusse astub. Erapoolelt ja rippumatult ühest ehk teisest poliitilisest parteist või mõnedest muudest mõjudest tahab „Eesti Valve“ valgustada neid väärnähteid, mis meie poliitilist, majanduslikku ja kultuurilist elu tumestavad ja kogu meie riiklikku olemasolu õõnestavad. „Eesti Valve“ püüab näidata ja otsida teid, mis meie riiklikule hea-olule kasuks tulevad.

Selles vastutusrikkas töös loodab „Eesti Valve“ seltskonna laialdast poolehoidu ja toetust leida, kusjuures ta ka ühtlasi oma veerud avab igasugu mõtteavaldustele, mis nii ehk teisiti meie riikliku olemasolu kindlustamistööks vajalikud.

Teie toetate meid selles töös. Teie toetate meid võitluses parteitõusiklusega.

Eestis on tõesti midagi mäda.

Politiilises elus meie tahtsime demokraatlikku korda selle ideaalses mõttes, saime aga ainult demokraatismi surrogaadi — parteitõusikute omakasulise askelduse.

Kultuurielus meie tahtsime selgeid paremaid päid ja käsi näha juhtimas rahva vaimlisi püüdeid, oleme saanud aga parteitõusikute askelduste eeskujul väikeinimeste pusimise ja nosimise.

Hamlet ütles, et „Taanis on tõesti midagi mäda“.

Seda peame tähendama meie oma kodumaa paljude asjade kohta.

Ärgu lohutatagu end sellega, et võõrad tulevad ja kinnitavad, et Eesti oli esimene rajariik, mis suutis end stabiliseerida ja et oleme tublisti edenenud ja elame päris kenasti. Midagi pidi ju ometi sündima, midagi pidi ka hästi minema, muidu oleksime pidanud olema hukkunud. Natuke head, natuke päris õnnelikku, aga palju logisemist ja veel rohkem logistamist — nii iseloomustaksin mina meie viimaste aastate elu.

Vaadeldgem lähemalt meie vaimuelu üksikavaldusi.

Meil kõneldakse kangeid sõnu sellest, kuidas peame isamaalisele tööle rakendama oma rahva kõige paremad vaimuanded, kõige tublimad pead. Aga eks pane imestama, kui näeme, et seda kõnelevad suurelt jaolt inimesed, kes ei mõistagi kõnelda — vaglariivad, posijad, pugejad. Riigikogust on saanud mingisugune lõbusate vahepalade revüü, kus tehakse seaduste muutmise, muutmise, muutmise, muutmise seadusi. Riigikogu saadikud ise on oma kogu kohta kõige kibedamini tähendusi teinud. Riigikogu — rahva peaaajul Oi, oi, milline peaaaju rahval!

Küll on kõneldud sellest, et rahvasaadikute nimeline valimine peab sisse seatama, et rahvas parteide pagasi asemel mehi võiks valida omale seadusi tegema ja elu juhtima, aga sellest ei ole midagi välja tulnud. Erakonnad teavad väga hästi, et rahvas on „sellasest peast“ üsna uimane ja et puhast, värsket verd peaaaju on hädasti vaja. Sellepärast on mõnigi erakond valimiste kihutustöö peasõdana rahvale tõotanud — et vaata, kui meie läheme uude riigikokku, siis meie võitleme kui lõvid valimisseaduse muutmise eest. Kui aga liiderid oma pagasiga juba kõrges kijas kohad soojaks on istunud, siis on lubamine kohe unustatud. Ja kuidas võikski vagla-

raudad hakata tegema vaglariivadade vastast seadust. See tähendaks ju toolilt põrandale istumist. „Rahva peaaaju“ on haige tõesti, aga kuna on haige peaaaju end ise aidata saanud!

Võtame meie kooliküsimuse. Nagu tulisel rattal hakati kihutama ja külvati maa täis gümnaasiume. Nii ideaalne ju, kui mõne aastaga oleks terve rahvas keskkooli haridusega. Aga kas oli meie töö koolide loomisel kuidagi ratsionaalne, sidudes meie laste koolitamist tegeliku elu nõuete ja töö võimalustega. Egas meie abiturientide arvu suurust ei kasvata selleks, et direktorid võiks päevaraamatut pidada selle või teise kooli abiturientide arvu üle. Ja selleks ei kasvata meie neid ka, et statistikud võiks kirjutada, et Eestis on protsentuaalselt kõige rohkem keskkoolilõpetajaid.

Kool peab inimesi elule kasvatama selle järele, kuidas elu neid nõuab. Inimest peab selleks kasvatama, et ta oleks kodumaale tarvilik ja et kodumaa võiks temale leiba anda. Meil tõtati siis suure „inimikkusega“ sõnu tegema, et haritud inimene ei peaks häbenema ka kõige lihtsamat tööd. Ma mõistan, et tööd ei maksaks häbeneda, aga see on rahva jõu ja energia pillamine, kui koolitame inimest 12 a. selleks, et pärast turvast kaevata või korvi punuda. Vähem kooliskäinud inimesed teevad neid töid intensiivsemalt ja ka õnnelikumad ise olles. Need kaks viimast nähtust on rahva elujõu ja tuleviku seisukohalt väga tähtsad.

Siis hakati neid tegema majapidamisgümnaasiumideks, sulguma jne. Kui tark on see majapidamise mõte, ei tea, aga vaevalt on seegi tark, sest nagu kuulda, leitavat ka see tüüp kooli ühekülgeks ja neidki kavatsetavat muuta ja elule otstarbekohasemaks teha.

Päris ülekohtuks on osutunud mäng esimese võõra keele küsimusega. Vahe-tatakse seda nagu kindaid — igal ministril oma arusaamine. Ja lugu lõpeb nii, et õpilased ei mõista ühtegi võõrast keelt. Ma ei avalda siin oma seisukohta keele asjus, aga märgin ära, et meil haridusküsimusis on aetud sellist ülekohtust segast poliitikat, mida ainult äärmine mõistmatus võiks vabandada.

Haridust juhivad parteide malelualt ministriumi veeretatud mehed, kellel vilumusi ei ole haridusküsimusis, ja osakonna juhtide keskel valitseb mitmeti naiiv kultuuriorientatsioon.

Samuti ülikool — kullake, haritlasi kasvatame murruna, aga isegi hariduspoliitika juhtideks ei peeta tarvilikuks kõrgema haridusega inimesi.

Venelastel on hea lause: tööline ei tea midagi, aga mõistab kõik, insener teab kõik, aga ei mõista midagi, direktor ei mõista midagi ega tea ka midagi. Meil on suuremalt jaolt kõigil aladel juhtideks mehed, kes oma ala ei tunne ega mõista ka midagi teha. Just nagu eeskujuks ja aateks kipuks saama, et ei tohi ega peagi tundma seda ala, mida meil juhtima võetakse. Mõni on nagu juhiks sündinud, juhib kõike, mis ette lükatakse. Teine võib omal alal jumal olla, aga ta ei pääse asjatundmatu juhi asutisse alamaks kirjutajakski. On pidulikkudel koosolekutel tarvis tülist kõnelejat. Ega siis ei otsita kõnelejat, siis kõneleb ametnik vastavalt juhi kohalt kas või mütsipõhjast veerides. Kuidas saab nii sündida mõnesugune rahva parema vaimu elustumine, kui teatud bürokraatlik vee-sordiin kõik ära halvab?

Meie mõistame ilusasti ja ohtrasti elada veel ainult paraadidel — iluks silmale, aga tühjuseks loovale, tegutsevale ja kandvale vaimule.

Võtke veel või meie suur kultuuriline asutis — teater. See on kui masin, millele riigi vaadist alati uut õli juurde valatakse ja mis kuidagi siis edasi logiseb, ilma et näitleja saaks vaimustust või publik armastust tema vastu. Teatris on kriis kõikjal,

üteldakse rahulikult. Õigus ja mõistame. Aga igal maal on üldise ajavaimust tingitud kriisi kõrval ka kohalikud põhjused, mis seda kriisi süvendavad. Meie teater on samuti asjatundmatuse ja juhuslikkuse kätes. Meie elame, ajame läbi, ilma et paneks oma hinge tööle. Meie ei mõista reklaamigi teha teatrile, olgu küll, et reklaami mõju tähendus meile selge. Meie teater on suurimas kõikumises, aga siis sõidetakse võõrsile reisima kesk tööaega — mome-dil kurval, mil juhid nagu tüürimehed viim-seni peaks kohal olema. Küll logiseb edasi!

Või võtke kultuurikapital. Valitsus nimetab nõukogu, kus vaevast istuvad meie kultuuri-küsimuses kodunenud inimesed. Puhast parteide kaup. Mis teavad poliitikud meie kirjandusest, kunstist, helikunstist, teatrist! Aga jälle otsustavad.

Või sihtkapitalid. Ei ühtegi kultuurilise idee algatamist peaaegu, ainult rahakest jagavad nii ebaratsionaalselt ja isikute huvides, et päris punastama paneks rahva, kui teatakse asju üksikult, ja seda kõrvu-sosistamise iseloomu, millega tehakse nii mõnigi otsus.

Eestis on tõesti midagi mäda! Ma mõtlen: poliitika-areenil sahkerdamine ei söö veel riiki. Aga kui kultuuriline elu vesiseks ja segaseks kujuneb, siis tähendab see ussi rahva elu südame juures.

Kultuurelu uuestisündi on vaja — ratsio-naalset, süstemaatilist, elulist!

O. N.

Wõmmistume...

Uued riigid loiid kõige avarama demokraatia mõiste, võifid omaks kõige demokraatlikuma põhiseaduse, kuid rafendasid riigitööle kõige tüübilisemad bürokraadid.

Wälisdiplomaat.

Ei ole mul sugugi tagamõtteks politseiniku asjat ja väga tarviliku elufutjet laimata, wõtfin aga selle hüüdsõna siiski, kuna meie keeles kahjuks puudub teine ja parem. Wõmmistume, sest meie demokraatlikud ideaalid, mille pärast kunagi Eesti eest sõdisime, kaowad pärast sõjaste büroohangelajate akti-wir-nadesse, kui neist ei saa pühapäewa-fõlksud rahwa „futjutud“ juhtide suus.

Kas pole õudne lugu, kui demokraatliku riigi president kordniku, kes julges oma ameti-

kohust täites riigiwanema auto lubamatu kiiruse pärast finni pidada, õnnetuks teeb sellega, et ta tema ametist tagandab, näkku lüües õiguse mõistetele, jalgade alla sõtkudes enese finnitatud seadusi?

Kas pole inetu, kui üks minister riigiwanema asetäitjana ja teine kindralist-sõjamine-ster talumehe kraawi ajawad, mis mehel muidugi kopsu üle maffa wiib, ja siis mehe riigiwõimu haawamise pärast kuus ajaks finni mõista lasewad?

Kas pole rumal, kui wälisminister sõidab oma kõrwalteenistust sooritama (sest kohti on suurteil meestel seadusest hoolimata alati mitu!), selleks erikuppe tellib ja siis kogemata unustawa raudteeametniku 40-aastase auja ja hoolika tegewuse sellega kustutab, et ta

talle teenistuslehte „walju noomituse“ kannab? Kas pole naeruwäärne, et see on teesama välisminister, kes paar päewa enne seda „Päewalehes“ (muidugi warjunime all) rääkis „suurest rumalast nutwast poisist“? Nüüd oli ta ise „tühja“ kupee pärast samasugune jõhker pois, kellele wõiks ütelda: „Kas sul häbi ei ole, suur pois ja jonnib!“ Ei wõtnud kupeed siis enam wastu, kui kupee jälle tühjaks tehti. Seisis nurgas ja jonnis.

Tajah, meie teeme igaks jõulu- ja lihawõttepühaks, ka pärast 1. detsembrit, suuri sõnu (wahel seitsemes lehes korraga!), laseme nad sinni maksta (ka minister olles!) ja oleme endaga wäga rahul. Meie kõneleme inimese hädadest, ta hinge wäärtustest, sügawustest ja waludest, aga kui meie inimese hingega tõeliselt kokku puutume, siis läheme meie seaks.

Wälismaal sündis kuski kuningriigis juft samasugune lugu, aga weidi teise lõpuga. Kuningas kihutas kiiresti, sandarm peatas auto. Kohumine oli suur: kuningas ise! Kuningas ütles: „Kihutasin jah kiiresti, Teil

on õigus, kirjutage trahwisedel.“ Ütles ja ulatas sandarmile kwiitungi wastu trahwiumma.

Uga ega siis mõni tagurline kuningas ole mõõduandew demokraatlikule ministriks, kelle süda nii wäga hell on kõigi inimlike walude wastu, et kas wõi kirjutab iga päew juhtkirja ja peab jutluse. Uga teeb figadusi.

Oleme ministrid ja välisaadikud ning ajame „suuri asju“ „suurte meestega“, wõtame palka, saame priironge ja sõidurahašid, registreerime selle eest teiste tegusid oma kontosse ja wedeleme ajakirjanduse päikese paistel. Meie pilte peab lehes trüfitama ja meie nime heal kohal mainitama. Šada aga sellele, kes meid ka siis meelde tuletab, kui meie sead oleme! See pole „patrioot“ — nagu seda soowiwad „armulised“ härrad ja „rahwajuhid“, need erafondade armust hea mitmekordse leiwanooši otša upitatud suurelised ja jonnakad poisid.

Šale on waadata, aga mida rohkem aastaid wabariigil turjal, šeda enam meie... wõmmistumel! -sta.

Targad Hommikumaalt ehk jätke janditamine.

„Meie maa on küll suur ja rikas, aga korda temas ei ole“, nii ütlesid kord wanaasti wenelased, kui omale wälismaalt kutsusid walitsejaid-würste. Ligemale tuhat aastat hiljem oleme ka meie nüüd istunud wenelaste reele ja sõitnud wälismaile tarkasid otsima.

Sõdida oskasime, waenlased wõitsime, iseseiswale eesti wabariigile panime kindla aluse, kuid aastaid hiljem — ei oska me enam oma riigi rahakotiga ümber käia. Wägisi kipuvad näpud põhja ja peenike pihku.

Riigi algupäewade rahatargad puhkavad loorberitel ja asutavad aktsiaseltsse, riik aga vaevleb rahapuuduses. Vestelid ja Sepad on läinud, tühja kotti on upitama kutsunud lõpuks loomaarst — parteitõusikluse suursaavutus riigivalitsemises.

Kodanik ägab maksude koorma all ja tööpuudus aina kasvab. Ilutleme ilusa välislaenu varjul ja Eesti Pangas istub Rahwasteliidu esitaja, kes meie härrasid direktoreid õpetab, kuidas ja kellele raha anda.

Tõsi, tema on Rahwasteliidu usaldus-

mees ja walwab, et saadud laenu otstarbekohaselt tarvitataks. Tähendab, meie ise ei oska wõi ei suuda šeda raha kasutada. Meie ise nagu ei tunneks oma majanduslike tegureid nii hästi, kui wõõras wälismaalt. Kellelgi pole šelle vastu, kui aga keegi, olgu ka wõõras, saagihimuliste näppude järele walvaks. Muidu wõiks jälle jumal teab mis juhtuda ja mine otsi siis veel süüdlasi. Ja mis šelle süüdlasegagi enam peale hakata, kui kassa juba tühi. Harju pangas saadi ju süüdlased küll kätte, kuid raha mitte. See jäi kadunuks. Ja tõesti, šee Rahwasteliidu esindaja on ikkagi tark mees. Näe, mitu aastat on ta juba siin ja Eesti pank pole veel pankrotti teinud. Tähendab, ei saa, w a l v e on sees. Rahast ei tohi šeal ka puudust olla, šest wiimane tikustrustilt saadud laen andis oma šitse miljonit krooni lisa. Ja mis tähendavad meile need šitse miljonit? Mitte kui midagi. Iga kodaniku peale ainult šitse krooni väliswõlga juurde endisele lisaks.

Uga vaat' kuidas siis miljonid kadusid, kui šeil pangas wõõrast walwet ei olnud.

Venemaalt saadud viisteistkümmend miljonit kuldrubla sulasid otsekohe näppude vahele. Oleks see raha tühja-tähja peale kulutatud. Ükski minister ei saanud sest uut ülikondagi, käisid puha vanadega. Mõni laskis omal koguni vana ümber pöörata ja käis nagu uuega. Aga lihtsalt — raha kulus ära ja päris tarvilikkude asjade peale. Makseti vanu võlgu, olgugi et palju jäi maksmata, mis sest. Meie oleme ju väikesed, aga võlad on meil suured ja see on ju ka uhkus ja au! Et näe, midagi meil ei ole, aga võlgu antakse. Olgugi et võlaandja käes on rahakott, mis sest, egas see meist ei riku.

Nüüd hiljuti käis meil veel üks välistark, sedapuhku „maksutark“. Meie ise ei tunne ega näe. Meie ise ei oska ka arusaada, kas kodanikul on maksukoorem kerge või raske. Ja kus sa seda näedki. Mine nüüd ise kõiki läbi nuhkima. See on ju lõpmata suur töö iga kodaniku südamed ja neerud läbi katsuda. Ehk jälle, tema pesu ja söögiriistu sorida, millal ta esimest vahetab ja kui sagedasti teisi tarvitab. Ja kes seda uskuda võib, mis kodanik ise kõneleb. Ei, seda ei või.

Meil peab olema kõik „на бумаге“ must valge peal, komisjoniliikmete allkirjad kolme ristiga ning ametliku pitsatiga ja politsei poolt kinnitatud, siis alles võtab osakonna juhataja vaevaks läbi lugeda kodaniku esitise.

See kõik oleks suur töö. Seda meie ise teha ei suuda. Parem las tuleb üks „tark“, välismailt. See vaatab läbi vaguni akna ja saab kohe aru, kas Eesti kodaniku maksukoorem on kõrge või madal. Ja mis tark ta ka siis muidu olekski, kui sedagi otsustada ei oska. Ütleb: maks on madal, tõmmatakse juurde; ütleb, et kõrge, võetakse maha, nii et enam sentigi maksta ei tule.

Aga nii tark ta ikkagi ei ole, kui tikustrusti mehed. Need andsid Rootsist käsu: välgumihkel maksu alla ja 3 krooni oligi kõigil turjal. Nad ise ei käinudki vaatamas, et kuidas meil nende välgumihklitega lood on, andsid vaid ainult käsu Rootsist. Tähendab, nägid sealt ilma siia sõitmata, et „Mihkel“ on pearahata.

Varsti tahetakse meile vist ka sihukest asjatundjat kutsuda, kes õpetaks, kuidas direktorid või osakonna juhatajad suurema eduga ja eimillegagi omale maju ehitaksid ja muid kinnisväärtusi muretseksid, ilma et politsei silm neid näeks.

Ei, nii see enam ei lähe. Neil kometimängudel olgu kord ka lõpp.

Mida tahetakse sellise „maksutarga“ etteütleemisega avalikult lavastada? Kas seda, et meie ise oleme kõik nii pururumalad, et ei suuda ega oska ise oma maksude asja korraldada? Või kutsuti see tark selleks siia, et oleks ikkagi keegi, kellele süü veeretada, kui kodanik raske maksukoorma all lõplikult kokku vajub? Kuulge, meie „majandustargad“, vast kutsute lisaks ka veel sihukese austria targa, kelle seljataha ka sel puhul võiksite pageda, kui kodanikud tööpuudusel meeletele viidud! Teie tarkus on siis ainult vaid välistarkade otsimiseni jõudnud.

Kuid siiski, vast aitab jändamisest ja onupoja-politikast. Vaadake ümber, vast leiate ilma austria tarkadetagagi küll ja küll teid ning abinõusid, kuidas kodaniku maksukoormat ja üldse oma kaaskodaniku saatust kergendada.

Esimene oleks: Likvideerige üleliigsed asutised ja kõigepealt maavalitsused. Vallaomavalitsused astugu otsekohehesse ühendusse keskvalitsusega. Vaadake ringi, on ka veel keskvalitsuse juures asutisi, mis üleliigsed. Astuge ainult sõnade juurest tegudele.

Teine oleks: Riigi- ja omavalitsuste teenijaist ja ametnikest vallandada kõik need, kes teenivad mitmes kohas ja saavad mitmest kohast palka, sel ajal kui teised nendetaolised nälgivad. Samuti vallandatagu palgalistelt kohtadelt majaperemehed ning talude omanikud, kelle majade ning talude sissetulekud neile isegi mureta elu võimaldavad. Siis näete, et ei tarvitse kunstlikkude hädaabitööde (haritud jõudude jaoks) jaoks anda välja kümneid miljoneid. Vabadele kohtadele pääsevad siis meie tööta haritlased, kes praegu näljas. Ka ei ole loomulik meie oludele, kui mees ja naine oma perekonnale kahte palka teenivad, kas mõlemad riigiasutistes või üks riigi- ja teine mõne omavalitsuse asutises sel ajal, kui leidub palju perekondi, kus ei ole mehel ega naisel mingit kindlat teenistust. Ja ons ka see loomulik, kui mees teenib meie suuremas ühistegeleses asutises mitmekümnetuhandlise kuupalgaga ja pealegi kui tuntud seltskonnategelane lubab samal ajal oma naisel ühes omavalitsuse pangas ametnikuna kinni pidada kohta vast ainult taskurahaks. See olgu vaid ainult üks näide, kuna sihukesi abielupaare leidub õige rohkesti, kes näljaste suust leivakoorkesi õngitsevad.

Kolmandaks oleks: Minge Tallinna sadamasse ja teie näete, et meil veetakse sisse isegi kuivatatud basteriliseeritud piima ning searasva Ameerikast. Need on ained, mida meil endil küll ja küll. Ärge tooge väljast sisse peale soola, suhkru, raua ja puuvilla ning teiste hädaliste ainete midagi, siis näete, et riigikassa kosub ja kodaniku maksukoormat ei tarvitse kõrgendada.

Neljandaks oleks: Ärge laituge üleliigsete ehitustega, ilma milleta saaks küll ja küll läbi. Ärge ehitage igavesti uusi vangimaju. Neid on meil isegi 14 suuremat ja peale selle hulk vähemaid, vaid leidke parem teid, kuidas neid teiseks otstarbeks kasutada, veel parem, Rootsi eeskujul maha lõhkuda. Selleks on meil võimalusi iga sammu peal. Egas see ometi ei ole rahva au ega jõukus, kui meil oleks vabariigis viiskümmend vangimaja ja igal vanglaülemal oma kolm maja. Kuidas nad need majad said, see on nende isiklik asi. Kuid fakt on see, et kui Harku ehitati uut sunnitööliste vanglat, siis ka vangla ülem endale kolm maja püstitas. Rakveres ainult remonteeriti vanglat ning ülemus ehitas endale ka maja.

Viiendaks oleks: Vähendage Riigikogu

liikmete arvu 100 pealt 50 peale. Hoiate jällegi rahva raha 18 miljonit kokku. Kui kogude mees Martinson üksinda oskas 28 tundi raamatust ühtejärke lugeda, siis suudavad seda 50 meest paremate tagajärgedega teha ja teised 50 võivad rõdul ilma palgata pealt kuulata.

Kuuendaks oleks: Lihtsustage asjaajamist ja loobuge kord sest igavesest „bumaagast“ ning komisjonidest. Üks rahvasaadik (vist Juhkam) ütles kord, et kui Eesti millessegi upub, siis kõigepealt paberisse. Lisaksime juurde: ka komisjonidesse.

Egas see pole ka mingi asjaajamine, kui kodanik peab 40-sendilise asja pärast käima mitu ja mitu asutist läbi, enne kui ta oma asja saab ära öiendada. Tema aeg maksab ju ka raha. See pole ka mitte kokkuhoid, kui Tallinnast saadetakse kaks revisjonikomisjoni Vaeküla jaama juurdlust toimetama, et selgusele jõuda, kelle süü läbi ei ole ühe ministri triiksärk raudteeametnikkude poolt Vaekülalt Tallinna saadetud. Kui siis lõpuks revideerimine selgeks tegi, et selles ei ole süüdi mitte raudteeametnikud, vaid ministrihärra loll sulane, siis jääb meile küll arusaamatuks, miks ministrihärra seda ise ei teadnud, et ta sulane loll on.

„Korraliku“ ametniku pulmad.

Erilist elevust oli märgata linnas juba varahommikul. Keskpäevaks muutus see aga otse rahvaste rändamiseks südalinna tänavatel. Liikumise üldsuund näis sihtuvat siiski linna suuremale kirikule, mis asus kolme kokkujooksva peatäna otste kohal avaral platsil. Sinnapoole tormasid ka kõik sõidukid, mis ruttasid uudishimulisi õigeks ajaks kohale toimetama. Ikka ligemale kirikule pääseda oli kõikide ülem soov ja püüe. Inimeste närvilikkus ja tung näis isegi mõjuvat koortele, kes samuti karjadena ülejala joostes liikumise üldsuunda jälgisid ja selle juures oma hariliku koeraliku vallatusega nii paljudelegi kahejalgetest meelde tuletasid sõna, mis täna „tõeks pidi saama“ ja mille maagiline mõju ka tema juba varahommikul jalule ajas.

Jah, täna peab Aava Kaarel oma pulmi, ja laulatus toimub samas kirikus, kuhu täna ka praegune rahvatung ja rüselamine.

Aava Kaarel on endine riigiametnik ja lahkus „vabatahtlikult“ ametist mõnesu-

guste sekelduste pärast. Olevat maareformi teostamisel vist liiga agar olnud ja oma otsekohese ülemuse kadetseva pilgu alla sattunud.

Mis sellest, Kaarel ei ole oma ülemuse peale põrmugi pahane ja tänab aina jumalat, et õigel ajal oma varanduste valitsemisele pääses. Ja seda on tal küllaldaselt: tosinkond maju linnas, kaks-kolm talu maal ja peale selle rohkesti ka vaba raha. Oma jõukusega ületab ta praegu mitmekordselt sama mõisniku, kelle maa peal tema isa kord popsiks oli ja kelle mõisa ta hiljem planeeris põllutööministeeriumi ametnikuna.

Kaarel planeeris mõisu ja teostas sellega ühtlasi ka maareformi. Arvatakse, et samal ajal Kaarel ka oma isikliku rahareformi läbi viis ja kogu oma olemasolu kulla alusele rajas.

Olles endine väike riigiametnik, kosis nüüd Kaarel mõrsja väarikast perekonnast ning peab pulmad, millistest võib kõnelda aastaid kogu linn.

Ja need ongi alles pulmad, milliseid linn pole ennem näinud. Kogu linna autod on

Kuid komisjoni liikmed teenisid oma ilusad päeva- ja sõidurahad.

Kui suur peaks meil küll see komisjonide arv olema, võib endale iga suurelik juba ette kujutada, kui aluseks võtta, et ainult ministri triiksärgi äpardanud vedamise uurimiseks kulus ära kaks komisjoni.

Piirdume seekord põhimõtete lühikese väljendusega, järgnevais numbreis anname neile aga täieliku seletuse. Kuid ei ole aga kahtlust, et kui sellele austria targale herrale kõiki neid asju jutustada, siis kutsumaks ta otsekohe Austriast veel teisi tarku abiks ja laseks meie tarku päris tõsiselt nüpeldada. V.

Nii jagati ehituslaene...

Kuna provintsilinnades korterikriisi enam märgata ei ole, püsib see pealinnas veel teataval määral. Sellepärast tuleb loomulikult riikliku ehituslaenu lõviosa ikkagi veel Tallinnale eraldada ja teised linnad ei tarvitseks sellepärast tema eesõigustatud seisukoha üle suuremat kadedust tunda. „Kus viga näed laita, seal tule ja aita“ ning Tallinnat on tarvis korterikriisi lahendamisel igapidi aidata.

Kuid kas on seda senini täies ulatuses tehtud? Kaugeltki mitte, võib päris otsemalt vastata.

Riiklikku ehituslaenu on jõudumööda küll juba kaunis ilus summakene antud,

kuid muid võimalikke teid korterikriisi lahendamiseks nimetatud laenu abil kasutatud ei ole. Seda laenu on senini pealinnas kui ka mujal kavakindlusetult kasutatud. Just kavakindlusetult, kui ei taheta nimetatud laenu abil seni püstitatud maju otstarbekohatuks nähtuseks tembeldata. Need on siiski suurepärased ehitised, mis pealinna välist ilmet ilu mõttes märksa on tõstnud. Veel enam, mõned neist on luksusmajad, mille tekkimine paistab erakapitali tegutsemisena, õigem mänglemisena.

Nii siis, riikliku ehituslaenuga on maju püstitatud, pealegi ehtsaid ja stiilseid.

pulmarongis, kui Kaarel oma mõrsjaga kihutab kirikusse laulatusele. Samasugune rodu voorimehi ajab tagant järele nendega, kel autode puudusel teisi sõidukeid leida ei olnud. Puuduvad veel vaid ainult aupaugud kahuritest Kaarli pulmaparaadil. Kuid kogu politsei on siiski väljas, otsekui mõne tähtsama riigipea vastuvõtul. Käske jagab prefekt ise, sest Kaarel on pealegi mõjukam isik linnavalitsuses. Samuti pimestav kapital, mille valdajaks ka Kaarel praegu on, paneb vormiriide teataval määral esitlevamalt liikuma. Muidugi juba rahvamurru pärast, kes rüsinat tänavatele tungib, et vähemalt teiste kullaküluse säras end lohutada. Ka kõige demokraatlikum kärbes läheneb soojendavale tulele.

Kaarel on nüüd see tuli ja päevakangelane. Pulmamajas, milleks üüritud ühe suurema seltsi avarad ruumid, peetakse Kaarli auks pidulauas pikki kõnesid ja tuletatakse meelde ta teeneid ning väsimata tahet. Ta olnud ja on ka praegu mees, kel õnnestub kõik, millele aga käe külge paneb.

Kaarel on pulma kutsunud ministeeriu-

mist ka ametnikke, kellega ühes ja käsi-käes töötanud. Ka need ülistavad pidulauas nagu ühest suust Kaarli tööd ja tegevust.

„Jah, Kaarel oli mees, kellest sai asja,“ hüüab viinavaimustuses üle laua endine Kaarli lähem kaasametnik. „Sina oled ikkagi mees, kes oskas elada. Sina oled kokkuhoidlik ja korralik ametnik. Saime ju kõik ühetaoliselt palka, nii sina kui mina. Aga näe, mul kui sulas ja sulab ka praegugi see palganatuke näppude vahele, nii et mustade päevade jaoks ei jää pen-nigi järele. Aga sina, sina oled teisem mees. Sina oled kokkuhoidlik, kogusid ja korjasid. Kui mul kuu lõppedes ka palk pennini lõppes, viisid sina, armas Kaarel, iga kuu oma sada ja vahest ka veel enam tuhandeid panka. Vaadake, nii peab üks korralik ametnik elama! Elagu Kaarel! Elagu kokkuid!“

„Elagu korralik ametnik! Elagu kokkuid!“ — haaras kaasa hüüda kogu pidulaud, kuna vahuveini pudelid avasui lakke vahtisid, otsekui kohta otsides, kuhu ühe „korraliku“ ametniku kuju säilitada.

Piits.

Kuid kas pakub see vähematki tunnust sellest, et riiklikku laenu on otstarbekohaselt kasutatud võimalikult suuremate tagajärgede saavutamiseks?

Vastata tuleb ikkagi ei.

Need majad on püstitanud suuremalt jaolt pennideta mehed, kes mõnesugustel põhjustel riiklikule laenule ligidale pääsesid ja selle siis oma huvides ära kasutasid. Üldhuvid jäid kõrvale. Selle asemel, et riikliku laenu abil erakapitali hoogsamalt uute elamute püstitamisele ergutada, tehti see laen kihihuviliseks saagijagamiseks. Mõni üksik parteitõusik on omale soetanud küll mõnusa härraskorteri, kuid märgata pole põrmugi hoogsamat ehitustungi, mis õieti riikliku ehituslaenu ülesanne pidigi olema.

Ei ole vist sugugi liialdus, kui öelda, et erakapital oleks riikliku ehituslaenu ratsionaalsel kasutamisel pealinnale vähemalt poole rohkem uusi elamuid kui ka kortereid juurde muretsenud, kui seda senini on suudetud teha.

Kuna senine ehituslaenu jagamise politika on esile toonud mingisuguse äravalitute kühi, siis on sellega, nii öelda, ka ühiskondline õiglustunne tuntavaid mükse saanud.

Praegu kus ehitushooaeg jälle käes, tuleks kas või viimasel minutil veel vähe kaaluda, kuidas erakapitali hoogsamalt tegevusse ergutada, et pealinnale suuremal arvul elamiskõlbulikke väikekortereid juurde muretseda.

Kui nüüd õigel ajal eraettevõtjale abiks tullakse, võib kindel olla, et viimaste val-

mimisel peagi uute ehitamistega algust tehakse.

Ja niiviisi talitades, ehituslaen otsekui meelitaks erakapitali uute ja jälle uute elamute püstitamisele.

Inimestel oleks tööd ja korteri leidmise võimalused aina suureneksid. Ka kaoks see eesõigustatud kiht kodanikke, kes ilma isiklise kapitalita ja vaid ainult riigirahaga endile mugavaid kortereid püstitavad.

Edasi. Kui mitte just riiklikust ehituslaenust, siis vähemalt sellest osast, mida kogukondlikuks laenuks nimetatakse, võiks määrata toetust selleks, et juba olemasolevates majades suuri kortereid väikekorteriteks ümber ehitada. Ja sihuke sihi maju leidub Tallinnas rohkesti, kus kümne ja rohkemagi arvu toalisi kortereid asub. Kuid vähe on sihuke sihi inimesi, kes nii suuri kortereid vajavad. Ei ole ka vist loota, et neid kuskilt juurde tuleks. Vähemalt niipea mitte. Olgu vast siis, kui mõni kullajõgi läbi Eesti suundub. Kuid see on ikkagi kauge tuleviku muusika.

Vaadake nende majade juures võiks riiklik ja kogukondlik ehituslaen ka imet teha, neid nägusateks elamuteks ümber muutes hulga väikekorteritega.

Võiks vist veel teisigi teid leida, kuidas riiklikku ehituslaenu väikekorterite soetamiseks kasutada ja korterikriisi kahanada, kui aga kitsast kihihuvilisest jagamispoliitikast kõrgemale tõusta suudetaks. Praeguse politika juures toidetakse ainult rasvastunud parteitõusikuid ja kasvatakse härrasmeeste karja. N.

Viletsuste ja kuritegevuse algallikaid.

Igal pool, kus sa käid või liigud, on kuulda ainult häda ja viletsust. Maksud suured, raha ei ole, võlad kaelas, ja oksjonihamer paugub linnas ja maal. Üksi Tallinnas on kohtupristavite arv tõusnud 9 ja kõigil on tööd palju, ei jõua oksjoneid pidada niipalju kui tarvis. Alles mõni aasta tagasi oli neid kõigest neli.

Üldine seisukord on raske. Kutsutakse hommikumaa tarku, kes välja aitaksid raskustest. Me ise aga käime pimesilmi ringi ega oska vigu leida, ei oska neid otsida või koguni kardame neid leida. Neid on ometi olemas. Kes õhtuti linnas tahab kõn-

dida, võib tähele panna, kuidas kõrtsi või restorani uste ees viletsasti riietatud naised nutavad ja silmavees paluvad mehi, et need kõrtsi ei läheks. Lapsed on kodus näljas, tüür maksmata, puid ei ole, ise poolalasti, kuid hoolimata naise palvest läheb mees siiski kõrtsi jooma.

Nii juuakse meil 25 juhul saja hulgast saadud palk pennini maha, 30 juhul pool palka, 20 juhul üks kolmandik, ja ainult 10 võib olla on saja hulgast neid, kes oma palga tervelt koju viivad. Ülejäänud 15% kaovad muidugi salakõrtsidesse, mida võimude silm mõnesugustel põhjustel ei näe.

Astud aga kõrtsi, siis näed, et rikkaliku joogilaua taga istub inimene, kes alles päeval kurtis oma puudusest ning suurest hädast. Küsid, miks siis nüüd jood. Vastab, et suurest kurvastusest. Teenistust ei olevat leida, viinud palitu pandimajja. Mõni joob kurvastusest, et naine läinud ära, teine jälle saanud juhuslikult tööd ja joob nüüd hea meele pärast poole kohe maha. Mõni on tulnud aga sõbraga lihtsalt „tipsu tegema“. Peagi on pead soojad ja nüüd läheb alles lõbu lahti. Sõidetakse linnast välja ehk asutakse kaardilauda ja mängitakse oma ehk peremehe või ka mõne asutise raha viimseni maha.

Olgu, kuidas on, kuid pussitamine, üks-teise tapmine linna serval, peremehe raha mahamäng, suured võlad, nalginud perekond kodus, suurema murdvaraste salga organiseerimine, petiste ja õnneküttide salasepitsused, kõik need on oma alguse saanud kõrtsist. Kõik julgus ja tutvus saadakse ikka kõrtsist. Kas ei ole mitte 70% meie naisvahialustest, kes kinni istuvad varguse pärast, kõrtsikabinetis kuriteole meelitatud? Kas ei ole mitte kõik raiskamised ja kaardimängud alguse saanud ikka kõrtsist?

Kohus tunnistab karistuse määramisel raiskajale pehmendavaks asjaoluks selle, kui on raisatud summa ära läinud joomisele ja kaardimängule ning määrab temale kergema karistuse. Tähendab, kohus tunnistab, et kaebealuse iseloom oli nõrk vastupanuks sellele kiusatusele, mis talle kõrtsi ja viina näol eluteele ette tuli ja mille otsa ta komistas. Kas ei oleks ka meie rahvajuhtidel ja linnaisadel aeg mõtelda alkoholiga kauplevate restoranide, einelaudade ning salakõrtside sulgemisele.

Tõsi, meie käest kohe küsitakse, aga kust võtab linn need miljonid, mis ta kõrtsidelt saab maksude näol. Selle peale on kerge vastata. Viinapoed jäägu endiselt kauplema ja pudeli hinnale lisatagu ainult mõni sent juurde linnamaksuks ja need tarvilised miljonid ongi käes. Sel teel on tarvitaja (arvan neid, kes tõesti ilma viinata läbi ei saa) pudeli puhast viina saanud teatava kindla hinnaga, kuna ta kõrtsist „topka“ viisi ostes poole rohkem maksab. Samuti tuleb kodune suhupiste hulga odavam kui kõrtsis.

Kui inimesed ise ei oska kokkuhoidlikult elada, siis tuleb neile seda õpetada. Kui kõrtsid on sadadel juhtudel häda ja viletsuse, tapmise ja röövimiste ning kõige muu kurjuse algallikaks, siis tulevad nad teelt koristada. Kes tahab viina juua üksi või sõbraga, kurbuseks või rõõmuks, ostku seda viinapoest ja viigu koju. Ta on ise õnnelik, tema naine ja lapsed talle tänu-likud, ning sajad ja tuhanded õnnetused ja hädad, millele linn jällegi sama kõrtsimaksust saadud raha peab abiks ja toeks andma, jäävad olemata ja tulemata.

Seni on endid õnnetute perekondade ja sadade ning tuhandete muude hädade ja viletsuste arvel õnne saanud ja rikastanud ainult kõrtsmikud. Kõik teised on sellest ainult kannatust ja tüli tunda saanud ning korralvalve ja omavalitsus hulk kulu ja sekeldusi läbi elanud. Mõttetu on meil praegu keeluseadusest raäkida. Siis satuksime Soome ja Ameerika seisukorda, kuid mõndagi võiksime korda saata, sulgudes avalikud joogikohad ja hoolitsedes ka selle eest, et nende asemele salaurkad ei sigineks.

L.

Laiutamine ja võlad.

Võime juba oma iseseisvuse 12. riigieelarvet lehitseda. Sel puhul ei ole eelarune veidi tagasi vaadata meie eelarve järkjärgulise tõusu peale. Muidugi on eelarve kokkuseadjad uhked, et ta on enam-vähem tasakaalus mõnekroonilise üle- või puudujäägiga. Kuid keegi pole vaevaks võtnud järele vaadata, et see tasakaalus näitab 1919. a. alates iga aasta nii kulude kui ka tulude osas järjekindlat järkjärgulist tõusu.

Kui veel 1922. a. meie eelarve näitas

6 miljardi väljaminekuid, siis oli see seletatav ülesehituse algaastatega. Et aga see ülesehituskulu 12 a. järjekindlalt tõuseb ja näha ei olegi, millal ta vähemalt peatub, kuna tagasimineku juttugi pole, see on, mis mõtlema paneb iga kodanikku. Eriti hirmutavad meid võlad ja laiutamise tuhin.

Ammu see oli, kui Toompeal räägiti valitsuse palee ehitamise juttu. Üks härra leidis, et ei olevat ilus ega hea, kui valitsuse asutised on mitmes majas ning tar-

vis olla nii suur maja ehitada, kuhu kõik need asutised mahuksid. Kui juba, siis juba. Eks ehitatagu juba nii suur, kuhu ka kõik vallavalitsused ja põllumeestekogud ühes tikustrustiga sisse mahuksid.

Oli kuulda, et sel aastal pole selleks raha, kuid tuleval aastal tahetavat siiski algust teha.

Tahaksime siin kohal sellele valitsuse palee ehitaja härrale abiks olla ja järgmiselt.

Meie väikest riiki ja maad valitsetakse peale Toompea lossi ja riigikoguhoone veel 22 suuremast majast Tallinnas. Tervelt kakskümmend kaks hiiglasuurt maja on valitsusasutiste all. Peale selle maa- ja linnavalitsuste asutised. See arv peaks ütlema isegi, et küllalt!

Enne kui hakate ehitama Toompeale paleid, vaadake parem, kuipalju meil on võlga, mis nii ehk teisiti tasuda tulevad.

Ja need on:

Ameerika Ühendr. toitlusvõlg . . .	60.660.000	kr.
Briti valitsusele toitlusvõlg . . .	4.300.000	"
Briti valitsusele sõjavõlg	16.365.000	"
Raudteede materjali laen (pehmed roopad)	1.650.000	"
Siselaen (võidulaen ja kassavekslid)	400.000	"
1927. a. välislaen Ameerika osa . .	14.690.000	"
" " Briti ja Hollandi osa	12.520.000	"
" " Rootsi kaubakrediit	800.000	"
" " Vickersile Vene-Balti tehaste võlg	350.000	"
Rootsi tikustrusti laen	7.000.000	"

Kokku: 118.745.000 kr.

Loe: Sada kaheksateistkümmend miljonit seitset sada nelikümmend viis krooni, ehk iga elaniku kohta, kaasa arvatud ka kõik rinnalapsed ja vanad raugad, 108 krooni välisvõlga. Et aga rinnalastest ja vanaraukadest riigikohuselise kodaniku ei ole, siis jääb võlg lasuma maksukohuselise kodaniku peale, keda on ümmarguselt ainult 250.000 inimest. Nii siis, iga maksumaksja kodaniku peale tuleb 480 krooni välisvõlga, peale selle veel riigi- ja omavalitsusmaksud ja põllumeestel veel naturaalkohustused.

Ei ole siis ime, kui meie oma tarkade tarkus selle raske koorma kergendamiseks otsa lõppes ja neid väljast otsima mindi. Üks välistark tuligi, imetles Tallinna ilu, kusjuures talle väga meeldisid meie ajaloolised ehitised ja muistsed mälestised; ostis saksakeelse eesti ajaloo raamatu ja eesti sõnaraamatu; sai muidugi ka oma ilusa honorari ja sõitis tagasi oma perekonna juurde. Kas see aga meie maksukoormat kergendab, on enam kui kahtlane. Ennem ehk suurendas mõne sendi võrra. Jätke lajutamine ja üleliigsete paleede ehitus. Tõmmake kokku üleliigsed asutised ja eestkätt maavalitsused. Lahendage tööta tööliste küsimus, neid loovale tööle rakendamise ja siis näete, et meil pole tarvis hommikumaa tarka välja kutsuda.

L.

„Maia välisministereerium.“

Ärge arwake, et siin tegemist on trükiwearadiga või mõne teise wiguriga, ei, siin on kõige puhtamal kujul transkribeeritud see häälde, mis ofaks saab meie välisministereeriumile ta oma ametnikkude poolt. Ärge aga ka, jumala pärast, pealkirjaks antud sõnu wägistage oma matšilise kõneparaadiga, sest siin on waja täitsa erilist konksu. Katšuge kõige wälja ütelda umbes nii, nagu oleks teie oma juu kuuma kartulipudruga ära kõrwetanud, wifake näputäis kibulalifku soola sisse, wõristage l'i „nii-ütelda“ inglise moodi (eks katšuge!) ja wirutage siis see prantsuslik om otja. Siis selgub teile, et meie välisministereerium on midagi wäga suurt ja uhket, nii suurt, et harilikku kodaniku kõrw seda sugugi enam ei taipa, mis seal siifinal-fofinal, wõrinal-põrinal, latšutades ja matšutades wälja tuleb.

Kes nad on? Wlewitätšepate pojad Piiteris kroonitud andreefenlikus elegantšis, pu-

matšõngu trepid täis, näod fahwatamad tegemašt dõtšõšt. Sefka mõni linna-antwärf + folm-neli weelgi pustamat kadakat, ja siis tuleb järg pärisfakste kätte. On eestläsi, kes šhargooni omaks wõtnud ja, imelik, eestläsi, kes seda siiski weel mitte pole teinud. Kui mõnel näos just intelligents puudub, siis aitab sellest üle suurel eeskujul kalaluu kurku wõtmine, mis teeb kaela õieli ja näo abipaluwaks; mofaotšji ehk juba kšõgitiidrukute poolt, eriti päewapildistamisel, suure eduga tarwitatud „hernešupp“. (Eks katšuge teiegi, ja kohe näete, et mofad seisawad nii ilufasti torus ja on „peened“, nagu oleššite ifegi juba mõni efimeše klasš diplomaat!) Šernešupp, kalaluu, kartulipuder, pišut soola. Eks ole odaw menüü!

Äga imelik, et selle peale waatamata on „maia välisministereerium“ wäga kallis afutis.

W.

Ühe naise pävikust.

Meil näitavad statistilised andmed, kui väike on meie sündivuse arv ja kurdetakse selle üle. Räägitakse ju ilusaid sõnu ja antakse head nõu, kuid tegelikus elus on see hoopis vastupidi.

Missuguse kibedusetundega loed ajalehes korterriotsimisi ja -pakkumisi. Kui oled lasteta ja mõlemail mehega kindel sissetulek, on sul ka korteri leidmine kerge. Kui lähed aga korterit otsima ja sul on ka lapsed, siis häda sulle, et siginesid. Kuigi leiad vastuvõetava korteri, siis ei saa sa seda, sest majaomanik on põhimõttelikult lastega üüriliste vastu. Lapsed tegevat palju kisa ja kära. Leiduvat ju lasteta abielupaaregi küllalt. Ja miks ka mitte. Meil on ju neid kindla sissetulekuga abielupaare küll ja küll, kes iseenda mõnudele elavad ja lapsi ei salli. Sihuke naine teenib enamal juhul ikka ainult oma riietuse jaoks. Mehe sissetulekust võtab vahelgi lisa, et aga elegantsem olla. Naisele, kes ei saa end juba sel põhjusel, et ta mees küllalt nii palju ei teeni, hästi riietada, vaatavad need daamid halvaks-panevalt. See naine ei sobi nagu nende hulka. Mis siis veel, kui sul on ka lapsed ja pead nende mõtlema? Sissetulek on piiratud, ja sa oled sunnitud kui korralik ema paljustki ära ütleva oma laste kasuks. Oled siiski naine ja tahad ka end välimusest vähe kohendada ning pead lapsed nii mõnestki asjakesest ilma jätma. Missuguse kibedusega vaatad neid promeneerivaid daame, kui neil on ka laps käe kõrval (mis aga „suur“ eksitus!), siis on see ehitud nagu nukk. Neil inimestel ei ole mitte laps uhkuseks, vaid tähtsam ja ka uhkuseks on riietus. Ei maksa lehitseda väljamaa moelehti, vaatame ainult omi. Ka meie „Päevaleht“ toob laste riiete moode, kuid need kõik on siidist, üks üht ja teine teist sorti.

Meil nagu ei sobikski lihtsad ja vastupidavad riided. Miks ei leia sealt ka see naine, kellel kaks ehk kolm last, odavamaid kleidikesi ja häid nõuandeid, kuidas ja millest valmistada vähesema rahaga maitsekat riietust oma lastele.

Missuguste raskustega ei tule naisel võidelda ja kasvatada lapsi, kui mees ei ole suurel kohal. Valus on emal, kui peab oma lapsi kasvatama, teades, et ei saa neile hädatarvilistki muretseda, kuna samal ajal ühe-lapse-emad oma lapse riietusega otsekui kiuste tema silmade all edvistavad!

„Audoktorid.“

Audoktorisi endal valis meie ülikool nii, nagu tehtaks mujal ilmas mitmel pool, kuid meil ei pandud seda tähele — aupaistus, vaat', ei hakka enam külge mõne mehele! Kui pole kangelasest enam puhtad veened... Noh, Tõnissonil on ju teened ja rahvas vastu vaidlema ei hakka, kuid teiste suhtes vangutades pead jääb vakka.

Kord Pätsist tõesti lugu peeti, kuid hiljem tema nimega... noh, ninapidi veeti. Kui piiri tagant paost ta koju tuli, siis, nagu ütles, purupaljas oli, läks sõpru korjanduse abi vaja... Kuid ime ruttu omas Toompeal suure maja. Eks riigijuhil palk tal võimalust ju andis, et lõpuks oma lossi väsind jala kandis?!

Ka kindral Laidoner — kui oleks tema ainus vabastuse pioneer... Kuid lõhki poleks tõesti midagi, kui poleks lehtis olnud Harju pangast ridagi...

Noh, Strandmann — see on juba mõista — kuid teisiti see olla võiks ka — kui rahvaerakonna, põllumeeste liidu suurjuhid saavad au ja kiidu, kas siis tööerakond jääb maha?! — Eks temagi ju kambas „sära“ taha... Nii siis audoktorite asjas on ka puhtpoliitiline koalitsioon!

Et välja jäetud sai Martna — no, kes siis hakkab sotse kartma, kui koos kolm kanget erakonda, kes ainult oma juhtel laskvad austust anda.

Üks asi siiski imelik küll vähe, miks võõbati see hiilgus siis just Strandmannile pähe — tööerakonnal on veel tähtsam majanduse mees, kel suured teened valguse, kui pimeduse sees... Ei oleks tõesti imeks pandud, kui Veilerile ka see austus oleks antud.

Erak Süsi.

Häbenege, te ahtrad naised! Ärge irvi-tage emade üle, kes edevuse salgavad ja kannavad eneses ema-armastust, kes oma looduselt määratud ülesande täitnud. Kuigi nad ei saa teiega võidu uhkustada riietusega, siiski on neil uhke enesetunne. Nad on uhked oma laste peale, kuigi neid ei ehi Pariisi suured „schleifid“ ega viimase moe järele õmmeldud siidkleidid. Meie lapsed on meile tänulikud ka lihtsa kleidikese eest.

Ministri eesimuste distantšid

wõi põhjendus sõiduhinna tõstmise vajalikkusest Tallinna-Rõmme wahel.

See on ju juudikaup, wiimse hinna wäljapressimine ostjalt, kui sel teatawat asja hädasti waja on ja seda kustilt mujalt saada ei ole. Nii nimetaksin ma praegust raudtee sõiduhinna kõrgendamist Tallinna-Rõmme wahel, kui see kõrgendus mitte muist põhjust ei ole tingitud, kui waid ainult sellest, et riigi üldsissetulekuid tõsta.

Meil on ju senini must-tuhat fordi teadlikult wõi teadmatult tehtud korraldusi, mis olnud täitsa ebaratsionaalsed ja arusaamatud, kuid sihukest, otsekui wäewõimuga teatava hulga kodanikkude tasku kallale kipumist küll weel mitte.

Kui nüüd ministrihärä pealegi weel seletab, et niisugusel juhul, kui ta tõesti Rõmme elanikkude soowidele wastu tuleks, siis ka Elwa ja ei tea weel misuguse alewi elanikud esineda wõiksid protestiga, kui waja-lik oleks ka neil raudteeliinidel sõiduhindu tõsta, siis loetakse see seletus kui mustlase hobune küll igast jalast. Sihuke seletus ei ole küll ministerlik, waid pärit ei tea millisest suust. See seletus näitab kas täielist oskamatusst walitsemiswõimu käsitamises wõi lausa hoolimatust teatava hulga riigikodanikkude elulistele huwidele.

Elwa ja Rõmme? See on alles wõrdlus! Kas nutte wõi naerge, kuid niisugusel juhul wõiksin ma sama hästi wõrrelda niidumafinat weduriga. Kui agronomist-teedeminister oma autoriteetlikus wõrdluses asetab Rõmme Elwa seisukohta, siis wõib seda operatsiooni loomaarstist-rahandusminister nimetada Tallinna osaliseks kastrerimiseks, mis üldkehaft eraldatud elundi paratamatult olemis-olematuks teeb. Kui loomal saba maharaiume, ei tähenda see küll weel mitte looma otsekohest surma, kuid millegitski tal seda saba ikkagi waja oli. Kuid saba, see sureb küll, kui tema ühendus lehaga täielikult katkestatakse ja äbarifuks muutub ta ka findlasti, kui seda ühendust meelega wõi rumalusi rifutakse.

Kui nüüd härä ministril muid põhjendusi ei ole ja ka seda soowi mitte, et Tallinna-Rõmme waheline raudteeühendus kogu wabarigi raudteede puudujäärke katma peaks, siis on Rõmme ja Elwa wõrdlemine küll kunstliselt wõi rumalusi looma saba rikkumine. Operatunud agronom peaks ikkagi ka loomade anatoomiat ja füsioloogiat teadma ja

wähemalt sellegi teadmise ulatusel riigi walitsemise tarkufeni püüdma.

Puudutades käesolewat küsimust, ei olnud meil mõttes ainult näidata, kuiwõrd mõtetu ja eluwõõras on sõiduhinna kõrgendamine Tallinna-Rõmme wahel, waid toetudes ministri enda seletusele, registreerida jälle üht wäärnähet, mis tekkimas wõi ongi juba tekinud lihtsalt asja ja olukorra tundmatusest. Ja kui meie riigiparaat siit-sealt logiseb, siis on osalt just süüdi ministerlikud eesimused Rõmme ja Elwa wõi mõne muu distantši wahel. Parteid andšid küll ministreid, kuid ei suutnud neid warustada tarkusega, mida mõnel pool riigimehelt ilmingimata nõutakse.

Siis ei ole ka ime, kui meie Hommikumaale tarkafid otsima sõidame ja seda ka wõib olla riigitarkuseks nimelame.

— sj —

Tööpuudus.

Tööpuudus on suur, seda näeme iga sammu peal. Keskkooli haridusega noored inimesed käivad ringi ja otsivad ükskõik mis tööd, aga ei leia. Sure või nälga! Samal ajal on aga meil riigi- kui ka omavalitsuse asutistes inimesi, kes teenivad mitmel kohal korraga ja saavad palka. Tähendab, olukord on kujunenud niisuguseks, et ühed wõivad mitme teenistuskoha pidamisega rikastuda, kuna teised nälgima peavad.

Edasi. Meil on riigi- ja omavalitsuse teenistuses inimesi, kellel on linnades suured majad ehk maal talud, mis wõimaldavad neile perekonnaga täitsa muretu elu.

Misjaoks istuvad sihukesed teenistuskohatadel ja lasevad kaaskodanikkudel nälgida? Kas siin ei saaks mitte seadusandlus abiks tulla? Meie arvame, et saab küll, kui aga tahtmist oleks. Ei ole ainult senini inimest leitud, kes seadusandlikus asutises algatust teeks. Loodame ja ootame ehk paranevad ajad ja härrad ise tulevad arusaamisele. Aeg on selleks ammu gi ukse ees.

L.

—□—

Poolt või vastu?

Sariliku elaniku mõtteid kõnefilmi kohta.

Viimastel ajal on kinoasjanduses murrangu ajajärg. Senise tummfilmi asemel hakkab läbi lööma kõnefilm. See on iseenesest suur tehniline saavutus, mis sünnitab kinoasjanduses suurt tormi. Sest ta ähvardab paljusid tuhandeid inimesi jätta ilma teenistufeta. Sellepärast on ärewus kinoinimeste juures arusaadav. Seame ju, et inimesed, kes tegewuses mõnes tööstus- ja haru, kõigil aegadel on mäsus töstunud tehniliste uuenduste vastu, mis neid inimesi ähwardas jätta ja jättiski ilma teenistufeta. Kas meie woorimehedki ei teinud wäikeste mäsufatseid autode vastu.

Räesolew tehniline saavutus aga ei ole niisugune, mida saab waadelda ainult teatava tööstusharu produktiivsemaks töstmise seisukohast. Sellepärast olgu mulle lubatud asja peale weidi waadelda isiklikult seisukohast.

Kõnelew film?

Ma ei poolda teda? Misparast? Oi, põhjusi on palju. Olgu kõhe tähenatud, et ka teatrid ei tõmba mind kuigi palju. Ja et teatrid ei tõmba, on ka väga palju põhjusi. Teatritükkidest on väga wähe, mis pakuvad mulle midagi uut. Kodulinna teatridekoratsioonid on teada, teatritükkid loetud, nende lawastus teada ja näitlejad tuntud, tuntud isegi näitlejate erajärgi intiiimelu. Lahtmatult tuleb näitlejate lawategewust waadeldes meelde mõni episood nende era- või intiiimelu: kuidas ta intrigeeris, abikaasaga kalles, kõrkis joobnuks larmas, soolaputtfasse sattus, abielu rikkus — oma või minu oma, kui ta ise abielus ei ole — jne. Sarnane meelbetulek ei laske kuidagi enam süweneda käesolewal juhtumil ettekandesse, wälja arwatud wast ooper ja operett, kus muusika waldab oma wõluwusega.

Rinos käin ma heameelega, jaades muidugi tihti ka pettumuse ofalifeks. Paljudel on wiisiks enne kinno minekut põhjalikult läbi filmitseda wotriinidesse wäljapandud pildid kinos jookswast filmist, et teada, kas tükk on waatamiswääriline. Mina seda ei saa, sest see oleks jedajama, mis teatritükkide tundmine nende tükkist ilmumise järele. Lähen otseteed kinno, et näha, mida ma ei tea. Muidugi jeda waatan, kas see film ei ole mul juba enne nähtud, mida ütleb juba pealkiri.

Teatrietekanded kestawad paar-kolm tundi waheaegadega, mis rohkesti wõimalust annawad sõbraga, ehk jelle puudumisel ka ühispäini minna einelauda ära suitsetama üht paberossi ja jisse kallama üht, enamail korbadel küll mitut nappi või klaasi õlut. Rinos ei tarwitse ma waheaegadel ajada tuttawatega juttu või kuulata inimeste jutuajamist, mida muul ajal niikuinii õige paljugi kuulen, wahtida, õigem näha, daamide tualette ja muud niisugust.

Selle paari tunni jookswul kinos näen palju tundmata asju, waiksest andudes asjale, nagu lugedes mõnd wäga põnewat juttu. Mis on, kõigepealt, teatrid

Kuulutusi

igasse ilmuwasse numbrisse võetakse vastu kuni neljapäewa õhtuni.

„Eesti Valve“ talitus.

dekoratsioonid nende vastu, milliseid juudab lubada film! Siin on koopia loomulikult elust: liikuwad kujud „ei tee teatrit“. Näen inimesi ja elajaid, nagu nad on elus. Ma ei tunne neid inimesi isiklikult, ja kuigi tunnen ajakirjanduse kaudu mõned üffikud episoodid nende intiiimelu, siis ei awalda need niisugust etendatawast asjast eemaldawat mõju, kui kodulinna näitlejate isik, kellega on — õrnalt wõeldes — olnud isiklikke kokupuutumisi ja -põrkeid. Ma näen seal tundmata kõhti, tundmata rahwaid ja nende tundmata rahwaste eluolu. Ja jeda kõike waiksest, lugedes ainult pealkirju, mis annawad waewalt niipalju, et mõte tegewuse astub, kõrwale jättes igapäewaste aselbuste peale mõtlemise. Lahtudes kinost on tundmus, et oled tiiki aega wiibinud kusil kaugel oma igapäewuse juurest. Oled täielikult puhaniud.

Mida võib pakkuda kõnefilm? Seda, mis kaotab selle, mida pakub praegune tummfilm. Kõigepealt ei suuda kõik praegu filmis esinewad artistid kõneldes jeda pakkuda, mis praegu. Kaob ära puhkus, mida pakub tummfilm. Mu kõrwad, millised saawad juba igapäewast kõnet kuulates tülbitud, peawad töös olema ka niitid ja wastu wõtma jedajama, mis annab teatergi. Ja wäga piiratud ringkonnast on wõimalik leida filme, mida ma wõin kuulata. Rootsi, Läti, Poola, Ameerika jne. filme ei ole wõimalik mul waatama minna: ma ei mõista Pat ja Pataschoni, Pola Negrit, Jackie Cogani, Charite Chaplini, hindulasi, neegreid jne. Sama lugu oleks teistel rahwastel ka Eesti rahwuslikkude filmidega — nad ei mõista eesti keelt.

Kõnefilm võib siiski kasulik olla publikule, s. o. minu taskule. Need sendid ja kroonid, mis praegu muudetakse wäliswaluutaks, et saada Euroopa ja Ameerika filme, jääwad edaspidigi sentideks ja dollariteks ning naelsterlingiteks muutmata ning Eesti wälja wiimata. Käime waatamas-kuulamas ainult Eesti filme ja ainult wähefild wälisfilme. Aga... Eesti filmitööstus ei saa sellise „kaitsetolli“ abil areneda ja teatriga wõistelda. See on esteetiks ja teiseks: Eesti film ei pääse wälismaale, kuna ilma wälismaata ei tasu filmitööstus ennast ära.

Aga kõige suuremaks miinususeks on see, et kõnefilm wõtab kinodelt selle kultuurilise tähtsuse, mis praeguse tummfilmi juures kinodel on, eriti wäikerahwaste kohta. Kõnefilmi wõiks siis pooldada, kui oleks maailmas üks keel, mida mõistawad kõik maailma rahwad.

Karjääri alus.

- „Su pruut on küll piltilus, aga puruwaene! Kuidas mõtled ja nii elus läbi saada?!“
- „Ma pean ju oma direktorile meeldida tatumata, et ametis edasi jõuda!“
- „Noh, siis katju talle enne meeldida, jõua kõrgemale ja alles siis võta naine!“
- „Waat' just selleks meeldimiseks ongi mul ilusat naist waja!“

Kroonu ehitus.

- „Mis ja sest ehitusest arwad?“
- „Do, see tuleb tugew hoone — wundament on ehitatud täitsa kõwaks külmanud maa peale!“

Kui sugulased ametis.

- „Meie kantseleijuhji perekonnas on gripp!“
- „Sellepärast siis ei ole ledagi juba mitu päewa ametis!“

Rah äri.

- „Mis teeb wiimaseil ajal see omal ajal kuulus feltkonnategelane ja rahwajuht?“
- „Ta üürib oma kuulsust nime kõiksugustele sassa ja juudi firmadele nende „eestistamiseks!““

Wastutaw toimetaja: J. Katasjapp.

Wäljaandja: Ed. Koppel.

ESIMENE TALLINNA vilditööstus

Tallinna, Heeringa tän. 4
kõnetraat 20-75

Suures valikus meeste, naiste
ja laste viltsaapaid, toakingi ja
vilti mitmesuguseks otstarbeks.

Tellimisi võetakse vastu oma kui ka
tellija materjalist
Ostetakse kodu- ja välismaa lambavillu

Daamide õmblus-ateljee „HELGA“

Lai tän. nr. 12, k. 5.

Töö kiire ja korralik.

Järgmine

„EESTI VALVE“

ilmub laupäeval, 10. mail ja selle järele
järjekindlalt iga laupäeval.

Kuna „Eesti Valve“ kõigisse rahvakihtidesse
tungib, siis on ka ärimeestel temas kuuluta-
mine kasulik.